

Disputatio secunda de nymphis, nobis Wasser-Nixen / [Johannes Valentin Merbitz].

Contributors

Merbitz, Johann Valentin, 1650-1704

Publication/Creation

Leipzig : Fick, 1675.

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/zgenaa6t>

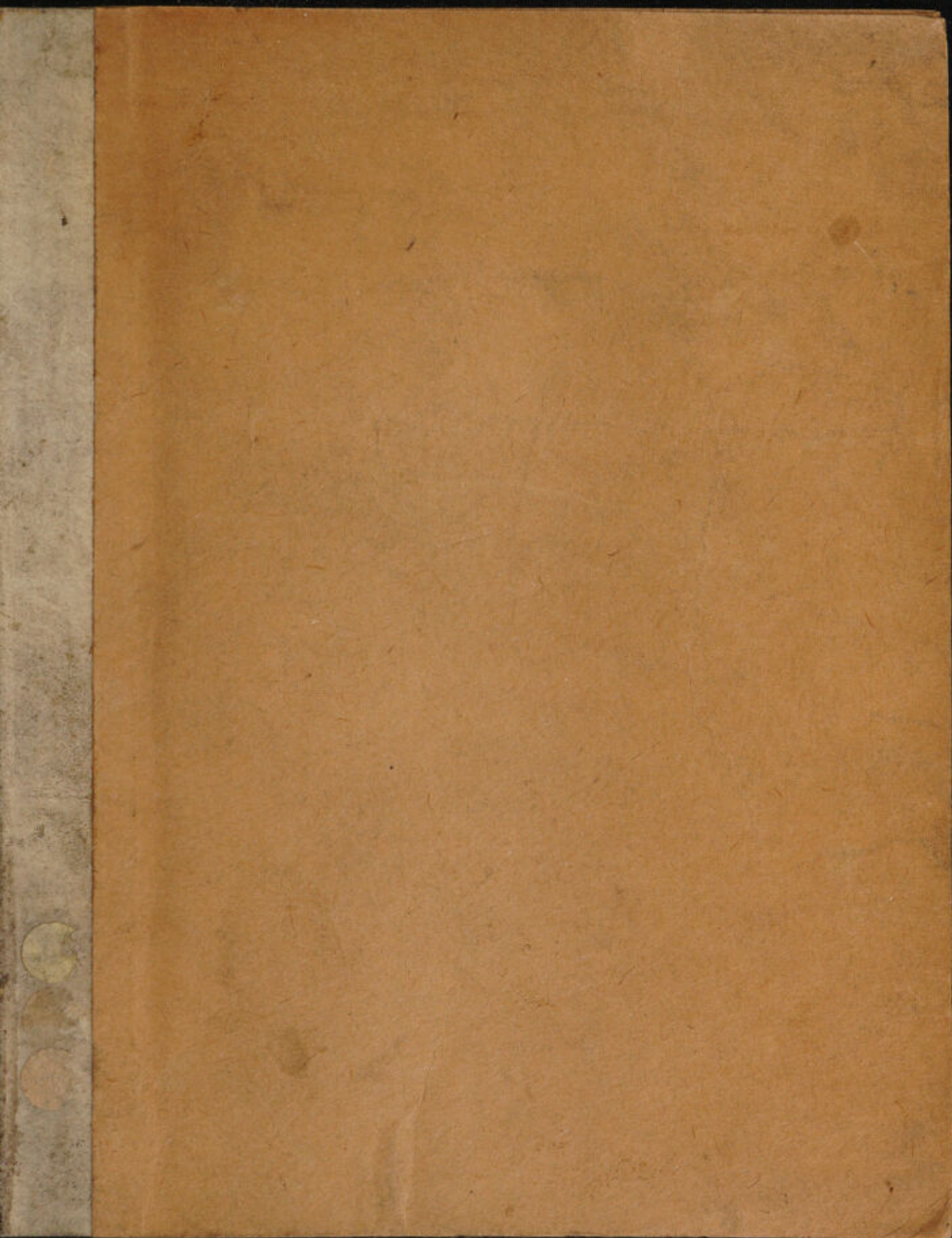
License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

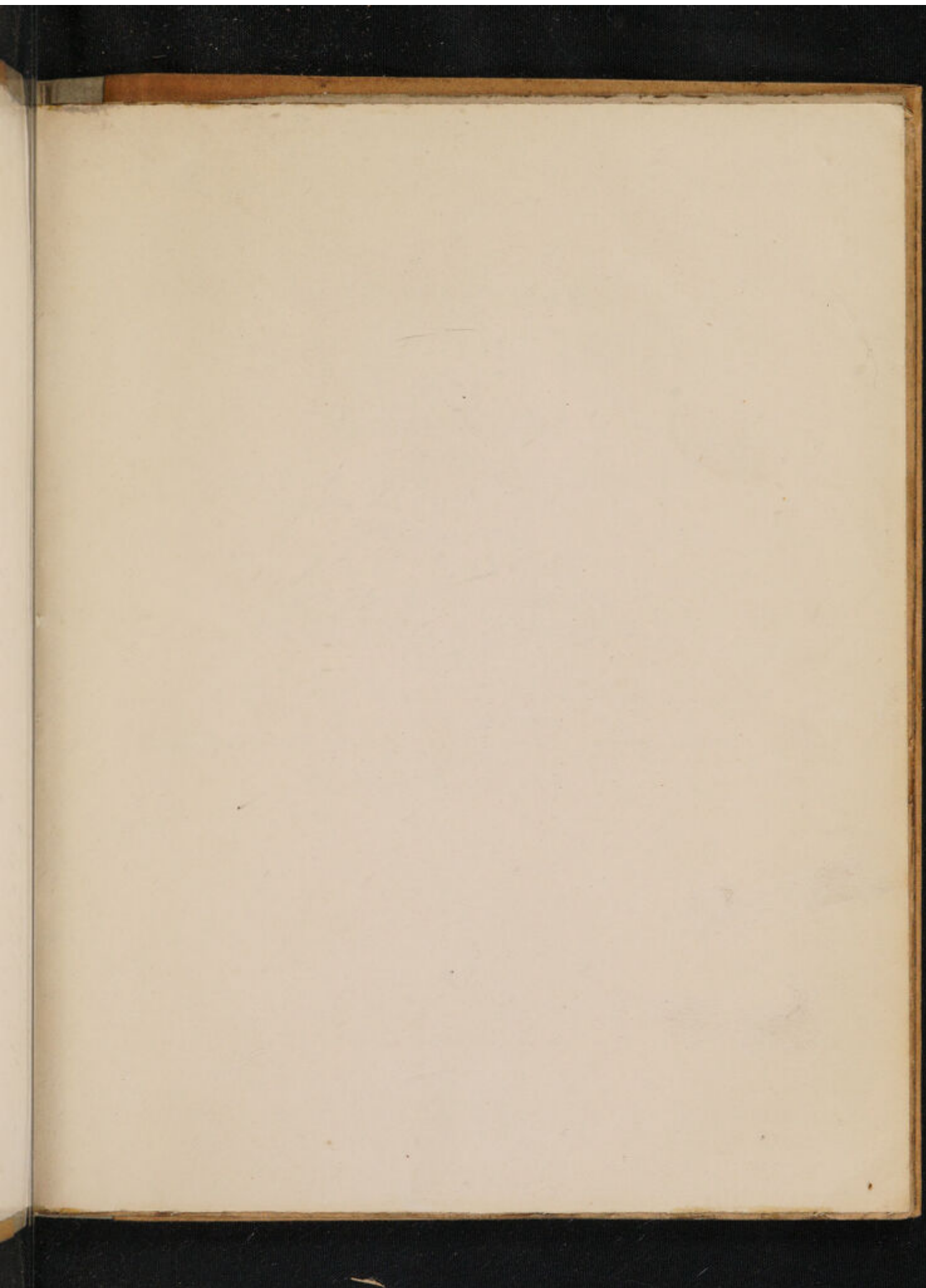
MERBITZ. DISPUTATIO DE NYMPHIS.

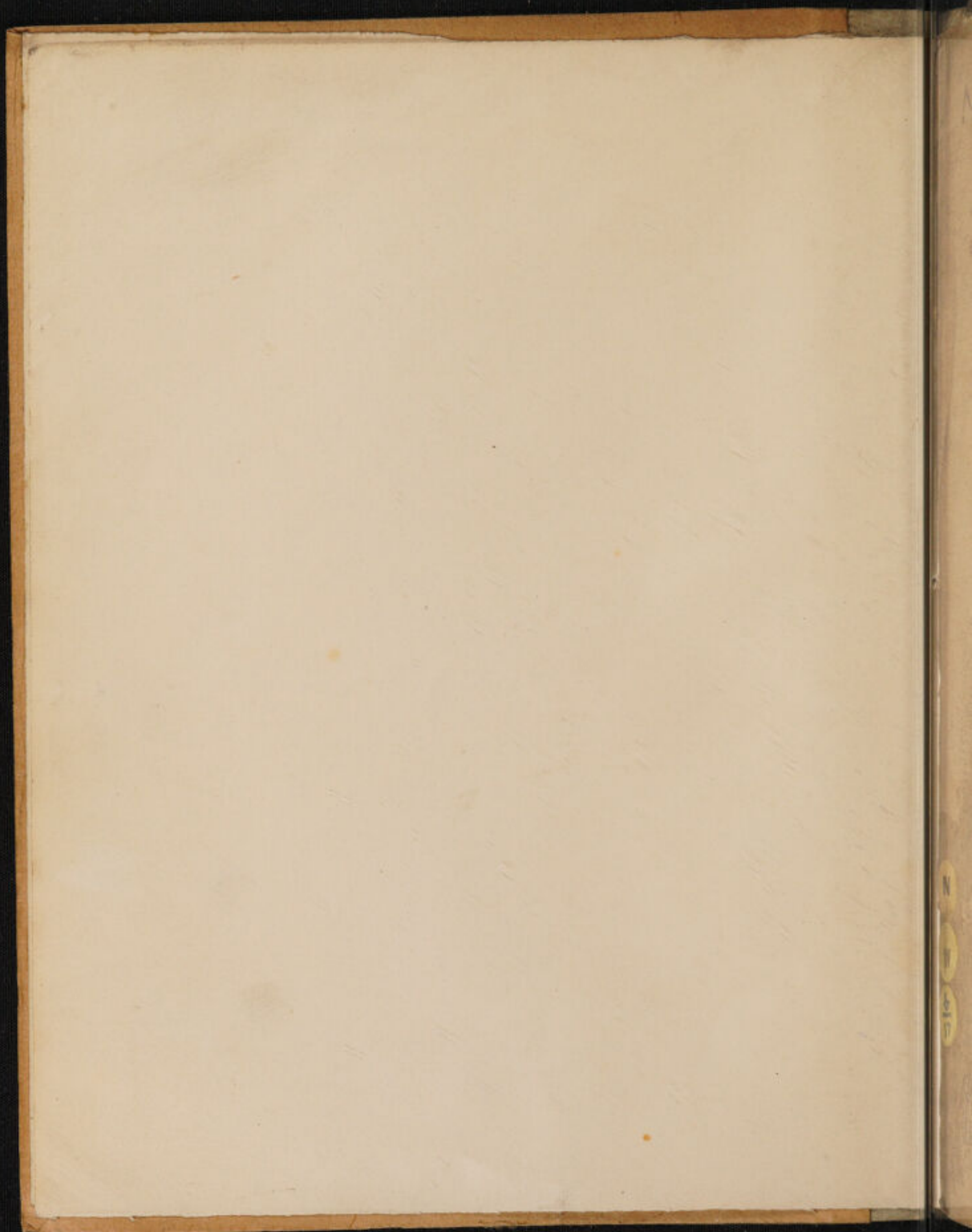

36482/B

N. IV. 6

21E

3M37

17

J. J.

DISPUTATIO SECUNDA

DE

N Y M P H I S ,

NOBIS

Wasser-Nixen /

QVAM

INCLYTÆ FACULT. PHILOS. LIPS.

BENEVOLO INDULTU

POSTREMA VICE

PRO LOCO

IN EADEM OBTINENDO

DIE XV. SEPT. A. M. DC. LXXV.

P. P.

M JOH. VALENT. MERBITZ.

DRESD. SS. THOL. STUD.

LIPSIÆ ,

LITERIS FICKIANIS.

N

IV

6

17

VIRIS;

*Nobilissimis, Amplissimis, Consultissimis
Doctissimis & Prudentissimis*

DNN. CONSULIBUS

ET

SENATORIBUS

Inclytæ Reipubl. Dresdenfis
Meritissimis,

*Dominis Patronis & Promotoribus meis
Omni Observantia Colendis,*

Cum Voto

Omnigenæ Prosperitatis,
Specimen Hoc Academicum,

In

Studiorum Suorum

Commendationem,

&

Grati Animi

Tesseram

Offert

Eorum Devinctiss.

Clicus.

M. JOH. VALENT. MERBITZ.
Dresd, SS. Theol. Stud.

B. C. D.

PRiori Disputationis nostræ parte, præmissa nominis evolutione, Autorum opiniones recensere licuit, & quasi per transennam ostentare quæ unquam Nympharum nomine inclaruerunt. Quum verò per remotionem potius ea nobis tractata fuerint, superest, ut quæ in cognitionem earundem deducere valent, cum vera sententia proponamus. Hinc corpora & spiritus, pisces scil. atque dæmones in scenam producendi erunt, quorum illos formâ humanâ vestire naturæ placuit, hos fraudes & technæ eandem induere voluerunt quippe, quâ in terrorem mortalium & perniciem utuntur. Tu Jesu iuva !

C A P. I V.

3. Nymphæ pisces. 2. Duplicis illi generis. 3. Testimonium Plinij. 4. Danor. 5. Primum genus describitur, speciatim tæmella. 6. Mas 7. Aliud exemplum. 8. Pisces monachiformes. 9. Theophrasti de illis sententia, 10. Schotti. 10. Rejicitur.

D

Post-

Posteaquam Marburgensium illa Nympha 1.) tenues in auras penitus evanuit, alias spectatum digredimur; pisces nempe homini formes, quos imo maris fundo protractos speculari licet. Duplicis autem generis faciunt has Undenas : Quarum quædam structuram corporis humani pubetenus tantum, postremis in piscem desinentibus; quædam omni corporis sui mole absolutissimam similitudinem referunt. Equidem ridiculum videri posset, dicere, fuisse unquam aliqua animalia è duabus tam diversis formis composita, ut altera pars esset hominis, altera piscis, cum neutrum horum animalium in aquis simul & sicco vivat; nisi & veterum exempla & modernorum 3.) testimonia probatum darent. Ita Plinius 2) *Nereidum falsa non est forma* 3.) *squamis modo hispido corpore, etiam quæ humanam effigiem habent.* Namque hæc in eodem spectata littore est, cujus morientis etiam gannitum tristem accolæ audivêre longè. Et D. Augusto legatus Galliæ, complures in littore apparere exanimes Nereides scripsit.

His

- 1.) vid. Disput. 1. cap. III. num. 9. 2) H. N. lib. IX. cap. V. 3) Non est cur hic sibi contrarium quis putet Plinium, quod lib. X. cap. XLIX. in hæc verba scribat. *Nec Sirenes imperaverint fidem, licet affirmet Dino, Climarchi celebrati autoris pater, in India esse, mulcerique eam cantu quos gravatos somno lacerant.* Nam quod ex seqq. verbis patet, ipse non Sirenes, quæ infimam partem pisces sint, intelligit, sed quæ in aves desinant. Atque has non Plinius tantum, sed alii etiam rectè negant, quippe quæ Poëtarum figmentum sunt quo significarunt vel meretrices, vel loca quædam maritima, navigantibus maxime periculosa & exitialia, vid. Disp. I. cap. I. ad num. 26.

His addere non gravabor, quæ superioribus annis nobis Novellæ nunciarunt. Was von vielen für eine Fabel ist gehalten worden/ scheint nun in Dännemarck^{4.} für die aufrichtige Wahrheit zu posfiren/ 4.) ob Meer: Mäñner oder Weiber in der See zu finden oder nicht? Über dieser Sache sind in Monat Augusto 1669. vierzehnen Schiffahrende Leute (deren einige daselbst Bürger und eingekessene waren) zu Kopenhagen unter fraget worden/ welche bejaheten/ daß sie zwischen Malinoe und jetzt erwehnter Stadt hätten ein See:Weib oder Wasser: Nymphe durch die See schwimmen gesehen/ und wäre der hinter Leib/ als das hinter Theil eines Fisches/ der Ober-Leib aber/ als ein wohlformirte Frau gestalt gewesen/ mit schwarzen Augen/ vollkommenen Brüsten/ weissen Händen/ so als sie ein Weibes Bild haben möchte. Sie hatten in fahren dieses See:Weib nicht über vier Schritte von ihren Schiffe:Vorte/ fuhr aber mit einigen Geschren wieder hinunter. Als sie aber einige Stück Brod in die See worffen/ kam es wieder oben/ spielte mit den Brod/ warff es in die Höhe/ und fieng es wieder. Endlich sank es wieder unter/ und sie sahen nicht mehr.

Lepide, & vivis quod ajunt, coloribus, depictas Schottus sistit 5.) quando: Cerne caput hujus *femellæ*, longâ quadam cæsarie, at minimè pilosa, sed in cirros quosdam carneos & pulposos distensâ, vestitum. Vides faciem quidem pulchram, oculorum vivacitate decoram

D 3

ram

4.) Vid. Schau-Matz des Krieges/aufgerichtet in denen vereinigten Niederlanden part. I. p. m. 119. 5.) Itinerar. Exstat. itin. II. dialog. III. cap. I.

& marblandam, sed qui ad decoris complementum unicè desiderabatur, naso destitutam? Cernisne brachia solitis hominum longiora, manusque non in digitos, more humano, discretas, sed ad instar pedum anserinorum, cartilagine interceptas, ad natandum à natura sic constitutas? Aspice rotundas & tumidas mamillas, quam candore niveo pectus venterque nitcant, quanto splendore coruscent. Sed ea, quam pellem putas, illa nihil aliud est, quam candidissimis minutissimisq; squamulis contextum naturæ opus. Quod ut in omnibus aliis piscibus, eximio nitore fulget.

6. Aliter paulò de *mare* loquitur. Non hominis, inquit, sed cacodæmonis mihi figuram referre videtur. Quam omni formâ destituta facies? Quam torti oculi; quam genas inconcinneas, rugisque oppletas; quam barbam ridiculam; verius pulpam carnis dixeris. Quam incompósitos capillos, si tamen capilli dici possunt. Quam monstrosæ manus; alis vespertilionum, quam humanis similiores! Quam asperum squamis corpus. Verbo, fabrica prorsus à fœmina disparata, & humanæ tamen figuræ, si membrorum ordinem & situm observes, atq; ingentem in quam terminatur caudam excipias, non dissimilem.

- Hoc monstrum horrendum, informe, dicas, & tamen, deformitate superari ab illo marino homine, qui apud urbem sabinicum in Illyrico captus memoratur. 6.) Ille cum ad mare puerum traheret, ab accurrentibus qui rem inspexerant, lapidibus fustibusque vulneratus, & in solum retractus est. Ejus effigies penè humana, nisi quod
cutis

cutis angillæ similis erat, & in capite duo parva habebat cornua. Manus quoque duorum tantum digitorum formam exprimebant. Pedes autem in duas veluti caudas desinebant, à quibus ad brachia alæ, ut in vespertione extenuabantur. Huc referes illa monachiformia, quorum frequens apud autores mentio est. Tale monstrum 7.) superiori seculo captum est in Norvvegia mari 8. procelloso. Id quotquot viderunt, statim monachi nomen imposuerunt. Humana facie esse videbatur, 8.) sed rustica & agresti, capite raso & lævi. Humeros contegebat veluti Monachorum cucullus, & pinnas duas longas pro brachiis habebat. Pars infima in caudam desinebat, media autem multò erat latior, figura sagi militaris.

Hos Tritones, quos Curia Romanæ amasios aut gnathones, eò colonias ducentes, dices, aut pro umbris eorum haberes, quæ pertimescentes Purgatorii flamas,

7.) Majolus c. l. ubi ad annum refert 1537. 8.) Leonismum & Gesnerus & Schottus lib. III. cap. III. exhibet. Ubi illam effigiem Rondeletio dono dedisse dicit Navarræ Reginam, Margaretham, quæ ipsa eandem habuit à viro nobili, qui affirmarat, se hoc monstrum in Norvvegia captum vidisse. Sed, quod noto, ipse prorumpit in hæc suspecta verba. Ut dicam ait, quod sentio, quædam præter rei veritatem à pictoribus addita fuisse puto, ut res mirabilior haberetur. Crediderim igitur monstrum hoc humanam formam eodem modo referre, quo pars capitis ranarum, quia post caput partes erant utrinque latæ hominum omoplatas respondentes, musculisque movebantur, qui cuculli monachorum figuram repræsentant; qualis in nobis spectatur secundus musculus omoplatas movens, scilicet eas partim ad se se attrahens, partim attollens, cuculli monachorum formam aptissime referens.

mas, fluctus accersitum abierint; Theophrastus 9.)
9. monstra, ex Sirenis vel Nymphis prognata putat.
Quemadmodum enim, inquit, ex stellis nascuntur co-
metæ, qui magnum aliquid portentant; ita ex Undenis
proveniunt monstra, qualia monachiformia, quæ Deus
producit, ut ex eorum inspectione de futuris solliciti à
peccatis nobis cavere discamus. Sanè si verum fateri li-
cet, utut in aliis Theophrastus non placeat, hic non mul-
tum à veritatis orbita aberravit. Monstra esse, facile
presumendum, siue Nymphis nostris, siue aliunde na-
ta fuerint.

Neque enim hic locum habebit illud Schotti;
10. 10.) ubi aquarum regionem & temperiem, causam
talis excedentis deformitatis facit, dicens: Sicut in
telluris superficie, pro soli ærisque natura & conditio-
ne, in uno loco pulchriores homines, animaliaque
quam in aliis gignuntur, ita & in oceano, peculiari a-
quarum proprietate hujusmodi monstra humanæ formæ
nunc conformiora, nunc eidem minus conformia pro-
ducuntur. Illud Vitruvio 11.) & Schotto dabo, aqua-
rum proprietatem sequi habitum incolarum pulchrum,
11. vel deformem: Omnem autem fabricam corpo-
rum, eam immutare posse, me tacente experientia re-
clamat.

CA-

9. Tom. II. Tract. IV. 10.] Itinerarii c. 1. 11.) Referente Mi-
zaldo centur. 1. aphor. LXXVIII. ubi proinde ex mem-
bratura & corporis habitu incolarum pulchro vel deformi,
naturam aquarum cujusque regionis explorare docet.

CAPUT V.

1. Alterum genus piscium. 2. Exemplum Alex. ab Alex. 3. Gillii.
4. Ludovici Vivis. 5. Majoli. 6. De ortu eorum sententia Ludovici. 7. Refutatur. 8. Alia opinio. 9. Habentur pro certa specie. 10. Illustratur exemplis. 11. An homines feri. 12. Nulla ratione præditi. 13. Ingeniosa industria pollentes.

Pergo ad eas Nymphas, quarum inferior etiam pars hominem affimulat, & pedibus erectæ ut alii terrigenæ incedunt. Quarum studia & gestus, quin & loquela, eas piscium genere eximere videtur. Super omnia, inquit Alexander ab Alex. 1.) nostro ævo factum accepimus in Epiro, profectò exemplum inter pauca memorabile quod nonnulli prodendum posteris putarunt, & actis quoque publicis testatum est. Ad fontem jugis aquæ, ad quem mulieres ex oppidulo aquatum veniebant, Tritonem seu marinum hominem è spelunca, quam fortè ibi nactus fuerat, observare solitum, si quando solam ad aquas accedentem, aut pèr littus obambulantem mulierem videret, ipsum ex undis & spelunca leni gressu, tacitisque vestigiis desilire, & à tergo accedere, ac vi compressam mulierem ex insidiis adoriri, & ad mare concubitus causa arripere, arreptamque sub undis deferre consuevisse. Quod cum apud loci incolas percubisset, diligentius marinum monstrum observasse, & cum diutule laqueos illi intendissent, haud multò post dolo captum & laqueis vinctum cepisse; cumque cibo abstineret, extra aquas diu vivere nequisse, squalore

E

ten.

tandem ac tædio ad extremam tabem venisse. *Huius non*
3. ab simile est, quod Fortunius Licetus 2.) refert. *Quum*
Veneriissem, inquit Gillius; quidam Dalmatæ specta-
ta fide viri, mihi religiosè testati sunt, se ad oppidum
Dalmatiæ, Spalatum nuncupatum ydisse marinum ho-
minem, qui se spectantibus summum terrorem iniecit,
quum se in terram incitavisset, ut mulierem, quæ circum
littus tum versabatur, corriperet. Verum ubi eam fu-
gere perspexit, statim ad mare regressus imam maris se-
dem petivit. Eundem mihi descripserunt hominis omni-
no speciem, similitudinemque gerere.

Ludovicus Vives 3.) dicit ætate sua apud Batavos
4. Tritonem visum à plurimis, & supra duos annos ibi de-
tentum. Fuisse autem mutum, & cum jam incepisset
fari, peste tactum fuisse, in mare remissum, gaudentem
& explientem. Similiter in Hollandiæ lacu anno 1403.
5. fuit Nympha eò è mari rejecta; 4.) quæ in Hariemum
urbem delata, cum nuda esset, passa est se vestibus indui,
panis, lactis, & cæterorum usum admisit. Didicit quo-
que fila è colo ducere, & obsequi rebus multis muliebri
more, simul & Christo crucifixo genua flectens venera-
bunda, docilis ad omnia, quæ mandaret patrona. Nun-
quam tamen locuta est, semper muta, annos multos ibi
vivens. Nolo tamen in recensendis exemplis tempus te-
rere, ne defatigare potius animum Lectoris videar, quam
testimonia conquirere. Unde ad ea dubia tollenda pro-
pero, quæ circa ortum Nympharum suboriri pote-
rant.

Idem

2.) De Monstris lib. II. cap. LXXXVI. 3.) De veritate fidei Christi.
lib. II. 4.) Teste Majolo, c. I.

Idem Vives 5.) pro veris hominibus eas habet, ex 6.
têrrigenis pronatis, qui continentis pertæsi in aquis vi-
vere consueverunt. Ita colligo ex verbis: Sunt etiam
homines in mari sicut in terra; quod pro indubitato est
habendum, vivere homines integros in mari, sicut Pli-
nius tradit. Quorum unus captus est ante annos duode-
cim in Batavia (loquitur autem de eo, cujus paulo antè
mentio facta est) quem viderunt plurimi. *Sed isti, per-
git, quoque ex terrestribus sunt hominibus progeniti. Nam sunt
subjungit, in quibusdam locis maritimis, homines maximopere
dediti natatui, cui exercitationi assuescunt pueros suos, ut hi di-
utisimè possint durare sub aquis.* Filii horum, addit, in a-
quis penè geniti, nati & educati, habitatione hujusmodi
non aliter delectantur, quam pisces. Ita quemadmo-
dum alii homines in arido, sic hi vivunt in mari.

Nemo tamen est, qui non sentiat, quam vim Vi- 7.
ves veritati inferat. Adeone homo, cui à Deo condito-
re terra habitationi data est; quem sociabilem natura
esse voluit & ratio, omni terricolarum consortio se sub-
ducere potest & fluctibus addicere; immò tamdiu in a-
quis delitescere, ut omnem etiam lingvæ usum perdat.
Illud utique concedunt omnes, quod etiam supra 6.)
largiebamur, fuisse, vel hodiernum reperiri aliquos,
qui in tantum sint natatui dediti, ut ægrè extra aquas vi-
vant. Sed continuum, nullis vicibus interruptum,
maris incolatum homini concedere, ipsa hominis indi-
gentia non permittit, cujus, quin sui ipsius penitus ob-
litū esse oportet, qui asserere talia, & propugnare audet.

E 2

Tum

8. Tum nemo animum inducat suum, præter naturam
 fortè, ex fera & homine hoc genus productum esse,
 quemadmodum ex specierum commistione, novi, & pla-
 nè stupendi partus producuntur. 7.) Suam enim certam
 9. formam habent 8.) inter genera aquatilium numeran-
 dam. Quæ ipsa, quare piscibus concessa fuerit, no-
 strum non est, curiosè disquirere. Sufficiat, nobis
 pro ratione Creatoris voluntas, quæ mare & terram de
 incolis quasi certare voluit. 9.) Unde mea ad Te faci-
 am.

7.) Africa hos maximè spectat, inopiâ aquarum ad paucos amnes
 congregantibus se feris. *Ideo multiformes ibi animalium par-
 tus sunt, varise formis cuiusque generis mares, aut vi, aut
 voluptate admittentibus. Unde etiam vulgare Græciæ dictum:
 Semper aliquid novi Africam afferre.* Plin. Hist. Nat. lib.
 VIII. cap. XV. Quod nescias utinam Africæ deserta
 non excessisset, & homo illo crimine careret. Cardanus
 de Variet. rerum lib. XIV. cap. ult. ex Volaterano refert,
 ex cane & muliere natum infantem, formâ humanâ in su-
 periori parte. Similiter ex homine & vacca prolem prodi-
 disse, autores sunt Licetus de Monstris lib. II. cap. LXVIII.
 & Majolus Canicular. part. II. colloq. III. Imprimis nota-
 tu dignum est, si crimine vis absolvit, quod Castanedæ an-
 nales Lusitanix commemorant, de muliere, quæ ob pa-
 tratum scelus navi in insulam desertam deportata fuit. E-
 am finius secum prægrandis in antrum duxit, pomorum,
 nucum & radicum variarum copiam fecit, tandem coegit
 ad stuprum, quod facinus aliquot annis continuatum, do-
 nec ipsa, cum jam duos ex fera liberos peperisset, à militi-
 bus, qui è navi Lusitanica quæ tum fortè appulerat, a-
 quatum descenderât, calamitosissima servitute liberata fuit.
 8.) Satis hoc est indicasse Scaligero de subtil. Exercit. CCXXI.
 9.) Non minus mare quam terra suos nutrit vitulos, canes
 urfos, apros, lepores, lupos, vulpes, asellos; Suos itidem

amilla Schotti verba 10.) Si nosset, cur inter animaliato,
quadrupedia simias & Cercopithecus, natura homini-
bus & figura & moribus haud absimiles constituerit; cur
inter aves Pequinos, maris Magellanicis accolis, erecto
corpore, hominis ad instar incedere voluerit; cur inter
plantas florem Orchidis perfectum utriusque sexus ho-
minem abdito quodam molimine machinata sit; radici-
bus quoque uti in Mandragora hominis corpus expri-
mat; cur in mediis quoque lapidibus Achatibus, Mar-
moribusque & aliis in profundissimis telluris caveis re-
conditis saxis, tum humanæ figuræ formam, tum coete-
rorum animalium, vegetabiliumque figuram insculpat,
& excudat, forsitan non tantum mirareris. Gaudet na-
tura huiusmodi rerum ludibriis, & uti omnia in omnibus
esse intendit, ita pro conditione singulis entium gradi-
bus laborat, quantum potest: Ut si non sensum, sal-
tem vitam; si non vitam, saltem figuram nudam, iis ad
suam in universi decoris maiestatem attestandam, impri-
mat. Appetunt enim omnia ultimam sui perfectionem
& potissimum similem homini, qui est post Deum im-
mediate rerum omnium finis, figuram. Quam, cum
debitis naturæ claustris impedita consequi non possint,
nonnulla quantum possunt agunt, ut eandem si non ve-
ram, saltem secundum analogiam quandam constitutam
consequantur.

Unicum addendum. Theophrastus Undenas nostras
vocat homines feros; 11.) nec aliam inter Nymphas & ho- 11.

E 3

mines

phasianos, perdices, corvos, hirundines & passeris, de quo
Plinius passim. Sperling. Zoolog. lib. V. cap. 1. axiom. IV.
10.] Itinerar. c. 1. 11.) Libro de Nymphis p. m. 186.

mines differentiam agnoscit, quam quæsuem & aprum intercedit. Notasse sufficit. Dandum hoc est Theophrasto, 12. agyrtæ plebicolæ, qui plus verbis, quam eruditione præstat. 12.) Rectius hominiformes dixisset, quæ nihil in actionibus suis humanæ ratiocinationis ostenderunt. Nam fari possunt & Psittaci, aliæque aves 13.) Crucem

12.) De Theophrasto malè sentiunt omnes ætates. Immo ejus amanuensis & famulus Oporinus, & compopulares, Henricus Bullingerus, Erastus, Gesnerus, quorum judicia in unum collegit Athanasius Kircherus celeberrimus nostri temporis scriptor, in Mundo subterraneo Tom. II. p. 277. Si quando pecuniâ carebat, inquit Gesnerus Medicus & Philosophus nec non rerum Chymicarum peritissimus, per diversas Helvetiæ, Germaniæ & Poloniæ regiones vagabundus medicinam exercebat &c. *Damone utebatur familiari, uti ex ejus discipulo audiui. Natura & eloquentia quam literis & studio doctior, prorsus inconstans, nunc medicus, modo magus, sæpè compotator & aleator inter rusticos.* 13.) Ita de pica Martialis.

*Pica loquor dominum certa cum voce saluto,
Si me non videas, esse negabis avem.*

Notum etiam in vulgus est, quod Macrobius Saturnal. lib. II. cap. X. de corvis memorat, Cæsarem Augustum salutantibus. Simile de corvo habet Plinius lib. X. cap. XLIII. Ille maturè sermoni assuefactus omnibus matutinis evolans in rostra, in forum versus, Tiberium deinde Germanicum & Drusum, cæsares nominatim, mox transeuntem populum salutabat. Quod verò de Hyæna, Crocuta, & Mantichora idem Plinius lib. VIII. cap. XXX. refert, potius cum Scaligero silentio involvo. Exercit. CCXVII. num. VII.

cem formare aliaque similia possunt ac solent Simiæ. Ad-
do quod Dei Conditoris providentiæ, & Redemptoris
bonitati consentaneum non sit, homines ab Adamo per
seminalem propagationem descendentes, alios enim non
agnoscimus 14.) marinis fluctibus perpetuò addicere, &
ab hominum aliorum consortio penitus avellere. Illud
pro comperto habendum est, Nymphas & Tritones in-
geniosa ad modum industriâ pollere : Siquidem ad littora
oceanî inaccessis hominibus latibulis, atq; extra omnem
maris injuriam longè se motis, domus sibi admirando ar-
tificio ex conchis conchyliisque congestis exstruunt. Co-
meatum venatione interceptum intra loculos quosdam
condunt, ad necessarium illis, tempore urgentis famis
alimentum. Arenam lutosam in formam lecti, quo lassæ
membra recondant, congerunt, terram quoque in so-
lationis gratiam ad instar amphibiorum petunt, unde &
à barbaris Sofalæ oram incolentibus, ubi maximè stabu-
lantur, in nefariæ veneris usum quæruntur. 15.) Quis
verò hæc rationem dicet arguere ; nisi qui ipse eam de-
stitutus eandem formicis tribuat, abjectissimis omnium
animalculis. Quin & castorem rationalem dicere opor-
tebit, quod circa aquas cubicula, variis contignationi-
bus aptissimè contabulata construat. 16.) Imò lignis
ad fluvium delatis aliquam aquæ portionem sepire dici-
tur,

14] Sequeretur enim hoc absurdum, inquit Voetius disp. sel. part.
II. p. m. 745. plures homines quam octo superfuisse di-
ludio Noachico, omnes scil. marinos, contra 2. Petr. 2. v. 5.
Gen. 7. v. 21. 22. 23. 15.) Ex relatione Schotti Itiner. itin. II.
dial. III. cap. I. 16.) Teste Bodino in Theatro naturæ
lib. III. p. m. 336.

tur, ne flumine æstivis caloribus decreſcente, aquis deſituatur, quibus indiget, ad humectandas partes poſteriores. Nam altera ſui parte quadrupedem, altera piſcem refert.

CAPUT V I.

1. Spiritus an ſit. 2. Quid. 3. Quotuplex. 4. Spectra in aquis apparentia. 5. Platoniorum error notatur. 6. Aſſumunt humanam formam. 7. Teſtimonium, Lutheri. 8. Calovii. 9. Ex Sacris. 10. An certum genus dæmonum. 11. Sententia Trithemii, de igneo. 12. Aëreo. 13. Terreſtri. 14. Aquatico. 15. Pſellii. 16. Eugubini. 17. Rejicitur.

HActenus piſces homini formes contemplati ſumus ſuccedunt jam ſpectra 1.) quorum conſpectū fugere non licebit. Rideat igitur Horatius 2.) & ineptire nos Democritus dicat 3.) quod eas (ex ſententia,

1.] Ita vocabimus commode dæmones forma humana in aquis apparentes, etiam ex eorum mente qui ratione operationum aliquam differentiam quærent inter ſpiritus malos, & toto genere diſtinctos concipiunt, *dæmones, ſatanam & diabolum.* 2.] Epist. II. meticuloſum putat, qui non

*Somnia, terrores magicos, miracula, ſagas,
Nocturnos lemures portentaque Theſſala ridet.*

3.] Pro fabulis habebat quod de Spiritibus alii commemorabant. Unde pueros, qui, ipſo in ſe pulchro ad vanitatem ſpectrorum convincendam, ſolitario vivente, per laſciviam è ſpeluncis tumultus excitabant, ut terrorem atq; metum incuterent Philoſopho, admonuit, ut ineptire deſinerent. Quo de Laërtius in ejus vita.

eorum loquar) multiformes passionēs, quas brevi mo-
mento phantasia vertit in imaginum species, pro vero
agnoscamus; 4.) Rationi tamen tot exemplis confirmatae
non reluctabimur. 5.) Suppono igitur esse præter mo-
tus & affectus animorum 6.) virtutes itemque Dei 7.) al-
iquid, quod nobis *spiritus* dicitur. *Substantia nempe crea-*
ta independens à corpore. Hic ratione status & qualitatis in
bonum & malum dividitur. Quod etsi è Scriptura sola
distinctè notum sit, aliquam tamen esse spirituum diver-
sitate, ut alii boni sint, alii mali, naturæ etiam lumi-
ne quad antenus constat. Siquidem id ex effectis & o-
perationibus eorum diversis colligatur; 8.) utut un-
de diversitas illa ortum habeat, naturæ lumine haud a-
gnosca-

4.] Ita Cassius ad Brutum. *Noster, inquit, O Brute hic sermo*
est, quod non omnia verè videmus, sed mutabile ac deceptibile
quiddam noster sensus est &c. Imaginatio enim ceræ similis
est. Dæmones nullo pacto esse credibile est. Apud Plutarch.
in vita Bruti. p.m. 361. 5.] Potissimum namque argumen-
tum quod Philosophus pro existentia Spirituum necit, ab
exemplis desumptum est. Quomocunque enim ab ordi-
ne ac perfectione, universi colligat, tamen robur *dei*
ab isto vix expectare licebit, quum intercedat liberrima
Creatoris voluntas. 6.] 7.] Ita sentiunt qui spirituum vel
angelorum existentiam negant. Timpl. Metaph. Syst. I. IV.
cap. IV. qv. VIII. Krømayer. Theol. Pos. Pol. artic. IV. Th.
X. p. 286. 8.] Planum hoc est in correptitiis vel energume-
nis, qui sæpè admiranda patrant, notitiâ & viribus pro-
priis notoriè superiora. Utpotè cum lingvis incognitis
loquuntur, de rebus captum suum superantibus differunt,
tale robur ostentant, quod humanis viribus non
dicam unius hominis, sed multorum est longe superi-
us. Quod cum à principio extrinseco proficisci ne-

gnoscamus. Gentiles sanè Spiritus & bonos & malos credidisse è Socrate, Platone, aliisque notum est. Quamvis dubium non sit, eos de spiritibus multa quæ tradiderunt, à Judæis accepisse ac commentis fabulisque suis involvisse.

- Atque hos spiritus, speciatim malos hic intellectos
4. volumus, per spectra, quæ forma humana in aquis apparere diximus, qui passim diaboli, dæmones vocantur. Alii autem sunt hi dæmones ab illis commentitiis
5. Platoniorum, 9.) quorum sententiam imitatus Cardanus 10.) quando eos definit; per *animalia invisibilia mortalia, corpore perfecta*, quippe qui omni corpore, & consequenter, (quod Epicuro largimur 11.) formam humana destituuntur. Unde si quando apparere con-

esse sit; vel Deus, vel anima separata, vel Spiritus in commercium vocandus. Non Deus, propter blasphemias, mendacia &c. Neque anima, quia teste Philosopho proprium tantum corpus informat. Ergo spiritus, & in actionibus quidem turpissimis ac malis, malus. Vide præterea quod sua ætate contigisse commemorat Delrio Disquisit. Magic. lib. III. part. I. qv. VII. sect. II. cui si placet adde Alex ab Alex. Genial. Dier. lib. IV. cap. XIX. 9.) Legendus hic est Apulejus, de Deo Socratis, Marsilius Ficinus super Platon. Ennead. III. lib. IV. Ita autem de commentis illis Ludovicus Vives in comment. super Augustini de Civ. Dei lib. IX. cap. II. In istis de diis, deque dæmonibus sententiis, mirum quam inter sediscrepent homines ejusdem hæresis. Alia sentit Apulejus, quam Plato: alia Plotinus, quam Apulejus: Diversa ab his Porphyrius, nec cum Jamblicho, aut quodam alio in omnibus convenit Proclo. Nimirum dæmonibus ipsis pro natura sua varia illis & fallacia disceptantibus. 10.) De Var. Rer. lib. XVI. Cap. XCIII. 11.) Plutarch, vid. in vita Bruti.

tendunt, corpus sibi ex sublunaribus formare necesse 6.
 habent, cui per modum formæ adfistentis motum largi-
 untur. 12.) Hæc ut facilius fidem impetrent, præclarum
 Lutheri testimonium producam. An etlichen Orten / in- 7.
 quit 13.) findet man Nixen / die die Kinder am Rande ins
 Wasser reizen / und ersäuffen / das sind alles Teuffel. Cum 8.
 quo consentit Magnus Calovius, Præceptor noster æ-
 ternum colendus, ita scribens 14.) Ad cacodæmonis
 præstigias & illusiones meritò refertur &c. Quibus eti-
 am spiritus sub aquis degentes, quos hîc Neckart (su-
 pra Recters 15.) vocant, tribuendi. Mera nempè sunt
 dæmonia, meræ dæmoniorum illusiones & præstigiæ,
 quibus simpliciorum credulitatem & superstitionem fo-
 vet, & ad Dæmonolatriam viam præparat diabolus: do-
 minium ut in aëre, ita in terra, & sub terra, in minera-
 libus & metallis (aqua) affectans, ut ad superstitionem
 pronos inescet ac ad sui cultum & obsequium, incautos 9.
 devinciat. Exercitii gratia argumentum inde ducere li-
 ceret, quod figuram piscis & aquas amet diabolus, ac
 planè piscis formâ coli voluerit à Pelischtæis. 16.) Qua-
 le dæmonium illud etiam fuisse ex sententia quorundam
 Pineda refert, 17.) quod Christus Luc. XI. ejecit. Unde
 F 2 fortè

12.) Schotti Physic. Cur. lib. II. cap. XXXII. Delrio
 Disq. Magic. lib. II. qv. XXIX. sect. 1. Malleus male-
 fic. part. II. qv. IV. 13.) In explicat. Evangel. domini-
 nica Oculi. 14.) System. Theol. Tom. IV. artic. I. cap. I.
 qv. III. p. m. 44. 15.) Disp. I. cap. I. num. 7. 16.) Da-
 gon ex quorundam sententia inferne piscis erat. Quan-
 quam Lyranus ex opinione Hebræorum caput habuisse
 piscis asserat. Joh. de Pineda Comm. ad vers. 20. cap. XL.
 Jobi. p. m. 640. Vide etiam Tremellii Vers. judic. XVI. v.
 23. & I. Sam. V. v. 4. 17.) proximè cit- loco.

fortè anſam naſti, qui per Leviathan 18.) diabolum licet allegorico ſenſu intellexerunt.

10. Conſtituunt autem magici ſcriptores certum genus quod in æquora dominetur, cui ab hoc elemento nomen indiderunt, & aqueum vocari volunt: Quæ ut omnibus
11. pateant Trithemii verba 19.) huc referre non gravabor. Primum, ait, genus dæmonum appellatur *igneum*, quod circa ſuperiorem pervagatur aërem, nec unquam ante
12. iudicii diem ad inferiora demergitur, ſed continuo ſub regionibus permanens ſublunaribus, nullum habet cum hominibus in terra commercium. Secundum genus *aë-*
reum dicitur, quod in aëre errans, nobis propinquo commoratur. Hi quidem poſſunt ad inferiora deſcendere, ac aſſumtis de craſſiori aëre corporibus, quandoq; hominibus apparere. Aera permittente Deo ſæpius turbant, tonitrua & tempeſtates concitant, & omnes ſimul in perniciem humani generis conſpirant. Tertium genus dæmonum, *terreſtrium* dicimus, quos prolapſos de cœlo
13. in terram, pro ſuis demeritis, minimè dubitamus. Atq; ex his dæmonibus alii verſantur in ſylvis atq; nemoribus, qui venatoribus ponunt inſidias, alii verò putidis degunt

in

- 18.) Mentio ejus fit Job. XL. v. 26. dicitur à תנין, quaſi additamentum, quia ut vult Pineda ad d. l. oſtreæ & herbæ illius cuti adnaſcuntur: quod contingere dicit, & cauſam reddit Kircherus Mundi ſubterr. T. II. l. 12. ſect. I. c. VIII. p. 344. Rectius ex mente Merceri à variarum ſquamatum connexionem in Comment. p. 332. Inde Beza Crocodilum intelligit, quod ex cetis nullus prorsus piſcis ſquamas gerat, apud Coccejum ad d. l. Jobi p. 547. Quanquam Jac. Bolducius p. 931, potius de genere generaliffimo quàm certa marinarum ſpecie interpretari maluit. 19) Ex libro quaëſt. ad Maximil. Cæſ. qv. V. refert ea Delrio c. l. qv. XXVII. ſect. II.

in campis, qui noctu aberrare faciunt itinerantes; Nōnul-
li demorantur in locis abditis, atq; cavernis. Quartum ge-
nus denominatur *aquaticum*, quomā se humoribus immergens, 14
circa fluvios & lacus habitat, irā plenum, turbatum, inquiet-
tum, & fraudulentum, quod in mari tempestates concitat,
navigiaq; demergens in profundum, multis vitam aufert
in aquis. Et isti daemones, quoties assumunt corpus visibi-
le, in sexu frequentius apparent foeminino, in masculino
rarius videntur, propterea quod in locis versantur humi-
dis & molliorem vitæ ductum sequuntur, nec virile sche-
ma facile cæterorum consuetudine possunt assumere &c.

Paria ex Psellio Cardan. habet. 20.) Igneum in sublimi 15
aëre versatur, minusq; noxium & ad peccandum pronū.
Aereum, quod circa nos, & quod deterius est primo, pec-
cati tamen poenitentia agitur, ut homines. Terreum, quod
non secus ac homines circa terram versatur, pravorumq;
morum est. Aqueum quod in mari, fluminibus & lacubus
habitat. Excitat tempestates & multis modis navigantibus
insidiatur &c. & pag. seq. Terrei & aquei medii sunt inter
hos in omnibus, *Sed tamen aquei foeminarum*, (formas indu-
unt) *inde Nymphae Nereidesq; &c.* sub hisq; formis diu ma-
nent, quia eis plurimum delectantur. Cui sententia non 16
contra dicit Eugubinus, ad Porphyrii sententiam de cor-
pusculis aëreis ex nidoribus pingvescentibus, hæc subjici-
ens. 21.) *Quæ fortè vera sunt ut proinde locis humidiori-
bus inhereant.* Nos ex Sacris aliter informati commenta
illa ex lacunis Platoniciis hausta suis magistris relinqui- 17
mus, satis habentes unum alterumve testimonij loco pro-
duxisse, unde spiritus malos formā humanā quandoq; in
aquis apparere constet.

F 3

Pos-

20.] de Var. Rer. lib. XVI. cap. XCIII. p. m. 205. 21.) vid. Ca-
lov. c. l.

Possẽm hæc variis exemplis illustrare, nisi & tem-
pori & chartæ parcendum esset. Qui ea cupit, adeat BON-
FINIUM Decad. I. lib. VIII. Bononiensem Medicum LEON-
HARDUM FIORAVANTUM Physicæ lib. III. cap. VII. VIN-
CENTII Speculum naturale, lib. III. ABELINI Theatrum
Europæum Tritonem navi Danica susceptum homini per
simillimum ostendens. Qui locus præ cæteris singulari
disquisitione non indignus habebitur. Ex dictis sequitur.

CONCLUSIO I.

*Omnis Nympha, in lacubus, stagnis, fontibus,
puteis &c. apparens est spectrum.*

Ratio concludendi patet 1.) ex cap. I. ubi de-
monstratum, Najades nil nisi poëtarum foetus
esse. 2.) cap. VI. ubi confirmatum dæmones
corpora assumentes figura humanâ in aquis ap-
parere solitos.

CONCLUSIO II.

*Quedam Nympha in mari se videndam præbens
est piscis.*

Evidens est 1.) ex cap. IV. & V. Ubi existen-
tia animalium marinorum, fabricam & fi-
guram corporis humani imitantium probatur.
2.) cap. itidem VI. quod hic universalitatem
tollit. *Judicium igitur in exemplis judicandis
adhibendum.*

F I N I S.

Ne vacuum sit.

ATHANASIUS KIRCHERUS in Mundo
subterr. Tom. II. p. 418. et Arte Magnetica
speciatim Magnetismo Plantarū qui continetur
lib. III. p. m. 503. experimentum ponit tale. *Colur-
na duabus furcis ad ignem imposita, statim sese
in circulos in morem veru contorquebit.* Hæc
res innotuit primum Romæ, famulis cuiusdam
Cardinalis, qui colurnis verubus, quas vena-
tione ceperant aviculas infigentes, cum se ipsas
unā cum verubus movere adverterent, prope-
diem me ad prodigiosæ operationis causam assi-
gnandam convenerunt. Ego, addit, experimen-
tum faciens, veritatem quidem comperi; sed
vim motricem, quam ipsi aviculæ ex occulta qua-
dam proprietate inesse putaverant, ego in coryli
virgæ ejusq; naturali constitutione latere detexi.
Hanc rem ego Romæ tempore Kircheri non
primum innotuisse dico. Superiori etiam seculo
benè ejus conscius fuit **CARDANUS**, vid. ejus
lib. de Var. Rer. lib. VII. cap. XXXVI. p. m. 284. &
MIZALDUS teste aphorismo suorum
xxiv. Centuriæ VIII. ubi: *Maximè mirandum est
regulum aviculam veru ligneo perquam tenui
infixum, semet ipsum torrere, & circumvertere.*
*Sed lignum, addit, illud ex corylo recenter extra-
ctum esse oportet. Quod ipsum tamen num even-
tui*

tui respondeat tute videas. Mihi infelici periculum ejus variè facienti nondum innotuit. Interim, quid de eo & similibus statuendum sit, facile cuivis patet.

Anne sibi met ipsi contrarius est, *PETRVS LAUREMBERGIUS* Pat. compl. cap. X. §. 2. p. 78. in his verbis: *Hoc non caret admiratione in humana facie vultuq, tantam agnoscere diversitatem, ut inter tot millia hominum indiscretas effigies reperire non sit, aut raris simè admodum sese occasio ostendat, nec ab miraculo absit.* Hoc ego evidentissimis rationibus demonstrare possum 7043470014326998380426606611577524439838494367174144000000000000. facies simul existere posse naturaliter, discretas, imo, etsi in se reducatur hic numerus, de quo non inelegans quaestio institueretur, dico, tamen terminum possibilitatis ad aliter existendum, nondum ponet. Assensum qui retinet, paucas pagellas, quæ in promptu sunt, typis describi curet, evincam.

SOLI DEO GLORIA.

L. B. Cap. 4. §. 7. lege Sebenicum, cætera pro candore tuo corripge, & vale.

